

A lefaragás művészete

— Kicsit elfogult vagyok Szegeddel. Itt születtem, itt végeztem iskolámat. Innen kerültem először az Úttörő Híradóhoz, utána a Filmhíradóhoz. Huszonkilenc éve már ennek... Jó ideje nem is mutatkoztam be szülővárosomban filmjeimmel.

Csóke József Balázs Bédá-fias filmrendező szavai. Eddig több mint négyezer híradófilmet, és közel 250 dokumentum-játékfilmet forgatott.

A szemészeti klinika tanterme előtt beszélgető csoportok. A SZOTE-filmnapok során következő rendezvényének kezdetére várnak. Meglepve fedezem fel közöttük Bálint Sándor bácsit, a híres néprajzkutatót, a szegedi és a Szeged környéki népdét kiváló ismerőjét.

— 1943-ban azt mondta az osztályfőnököm: valami mást kellene csinálni magának, nem tanítani. Valamit, ami annál is többet nyújt. Újságíró akartam lenni... a hír, az információ megszerzése, feldolgozása, továbbítása izgatott. Tanáraimnak valóban rengeteget köszönhetek. Bálint Sándortól a táj és a múlt iránti tiszteletet és az ember megbecsülését tanultam meg...

— Ma is filmhíradónak tartom magam, és büszke is vagyok erre. Az újságírás alapja is az információ, a rövid hír, akárcsak a filmhíradó. Később, a tévé „betörése” idején sokat hallottam arról, hogy nemigen konkurálhatunk az újdonság népszerűségével. Szerintem éppen az a művészet, hogy két-három percen tartós aktualitásként mutassunk fel egyféle kordokumentációt. A lefaragás művészete, ha úgy tetszik.

— Van-e külön kedvence a filmhíradó műfaján belüli területek között?

— A sportfilmmezés. Számomra az első az egyenlők között. Amikor 1958-ban megindult a tévé, megéreztem, valami mást kell csinálni. És másként. A film és a sport szinte szinkronban fejlődött. 1895-ben találták fel a Lumière-fivérek a filmet, ugyanekkor alakult meg a Nemzetközi Olimpiai Bizottság. Egy év múlva rendezték meg az első újkori olimpiát. A 100 méteres sifutást itt már filmezték. Az első lassított felvétel 1900-ban készült — az olimpián.

Az 1903-as londonin az első víz alatti felvétel. 1923-ban Amszterdamban szintén az olimpián az első hangosfilm. Sőt, az első tévéközvetítés is olimpiáról sugározták, 1936-ban Berlinből. A 200. filmet én is az olimpiával kapcsolatban készítettem, de... nem egészen úgy, ahogy várja. Nézzük meg...

Máris pereg a film. 1972 München. Kötőfogású birkózásban olimpiai bajnok: Hegedűs Csaba, Magyarország. Haladunk tovább az időben. Kegyetlen, rideg tárgyilagosságú kép és hang a balesetről és a következményekről. Kórház, orvosok. A lassú felépülés fázisai. Újra a szőnyegen, edzés. És végül — világbajnokság. A Visszatérés eredetileg filmhíradónak készült volna. Azután másként alakult... Röviden, tíz-egynéhány percben a távolságtartás látszabobjektívításával képes az emberi akaratot és kitartás himnuszának művészi kifejezésére.

Azután egymás után még néhány Csóke József-alkotás. Mindegyik rövid: a Pedig...! a kis Heves megyei faluban dolgozó orvosnőről, aki — cigány. Vagy a híres mexikói festőről, Alfaro Si-queirosról szóló. Igen, mindegyik film rövid, és újra Szegeden láthattuk-köszöntöttük a szegediséget büszkén valló alkotójukat, akiknek képi világára valóban illik a definíció: a lefaragás művészete.

D. L.

Magyar—angol egészségügyi egyezmény

A Nagy-Britanniába utazó magyar, valamint a hazánkba érkező angol állampolgárok a jövőben: balesetek, heveny megbetegedések vagy más, azonnali kezelést kívánó esetekben igénybe vehetik a fogadó ország egészségügyi szolgáltatását, ahol ugyanolyan orvosi ellátásban részesülnek, mint a saját állampolgárok. A többi között erről intézkedik az a magyar—angol orvostudományi és egészségügyi együttműködési egyezmény, amelyet szerdán, a Hilton-szállóban Schultheisz Emil egészségügyi miniszter és Roland Moyle, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság egészségügyi és társadalombiztosítási

államminisztere, valamint Richard E. C. F. Parsons, az Egyesült Királyság budapesti nagykövete írt alá. A két ország között első ízben megkötött egyezmény értelmében a jövőben rendezésére válik az információcserére az egészségügyi szolgálat szervezéséről, az orvostudományi kutatások fontosabb eredményeiről, az egészségügyi dolgozók oktatásáról és képzéséről. A két ország szakemberei tanulmányokat folytathatnak és szakmai konzultációkra tanulmányi utakat tehetnek egymás országában és kölcsönösen részt vesznek a különböző kongresszusokon, tudományos konferenciákon.

töltő Szergejt. Az oknyomozó lélekelemzés e kettős fénytörésben igazolódik a film motívója, miszerint a világ legnagyobb ellentmondása a háború és a gyermek.

Nyikolaj Gubenko legnagyobb erénye, hogy nem vesztett el a lélekelemzés útvesztőiben. A kegyetlen realitások mögött is rátalál a humor forrásaira, s olyan valós konfliktust teremt az árnyaház bezártságában, mely társadalmi méretű vetületekre is utal. Az Aljosa arcán csattanó pofonok és a nevelő szemébe vágott legnagyobb vád: fasiszta — különös és drámai összejöttetés a sok keserűség közepette is tisztán maradt gyermek és a háborúban magát kitüntető nevelő között.

A háború sebei begyógyíthatatlanok. A sebeket nemzedékek viselik, egyik a testben, másik a lelkében. A film a háború után felnőtt szovjet művésznemzedék őszinte és szép vallomása.

T. L.

Felmentés — kinevezés

Az Elnöki Tanács dr. Csendes Károly legfőbb ügyész-helyettesét, érdemei elismeréséül — nyugállományba vonulása miatt — felmentette tisztségéből, ezzel egyidejűleg dr. Nyíri Sándort legfőbb ügyészhelyettesé kinevezte.

D. L.

Ifjúsági parlamentek — félidőben

Október 15-én kéthónapos tanácskozássorozat kezdődött országsszerte: valamennyi munkahelyen és intézményben ifjúsági parlamenteket rendeznek. Ha átlápolnánk Szedes összes üzemének, gyárának, vállalatának és iskolájának naptárait, alig találunk olyan napot, amelyre ne jutna három-négy, vagy még több parlament. Javában tanácskoznak tehát ezekben a hetekben a dolgozó és tanuló fiatalok.

Bár az ifjúsági parlamentek megszervezése, megrendezése munkahelyenként eltérő, bőven vannak már hasznos tapasztalatok, bevált módszerek, hiszen az idén — 1974 és 1976 után — harmadízben hívják össze ezeket a fórumokat. A gazdasági vezetők is okultak az előző évek gyakorlatán. Tudják, hogy a parlamentekre nem meghívottként, hanem — az ifjúsági törvényben előírtak szerint — felelősként kell készülniük. (Korábban gyakran megesett, hogy e tanács-

kozásokat kizárólag a KISZ ügyének tekintették.) Nagy segítséget nyújt a szervezőknek az Állami Ifjúsági Bizottság titkárságának augusztusban megjelent kiadványa, amely útmutatást ad a parlamentek megrendezéséhez, ismerteti a fontosabb előírásokat, jogszabályokat.

Közismert, hogy a tanácskozási megrendezése az állami és gazdasági szervek feladata, de segítenek ebben a munkában a KISZ-szervezetek és a szakszervezetek is. A parlamenti beszámolóknak értékelni kell, hogyan hajtották végre saját berkeikbeül egy-egy vállalat az ifjúsági törvényt, szólni kell a következő évek terveiről, feladatairól. Jó, ha a beszámoló 30—40 percnél nem tartanak tovább, s a vitában lehetőleg minden fiatal — aki igényli — szót kap.

A napokban végighallgatam néhány szegedi üzem részparlamentjét — hivatalos szóhasználat: néhány többlépcsős parlamentet. Most csak egy-két kirívó esetről és a rossz példáról szólnék.

Előkészítés. Egyik helyen még fél órával a kezdés után is szállingóztak a résztvevők. Üres széksorok jelezték, hogy baj van a szervezéssel. Később kiderült, a meghívottak zöme három napja tudta meg, mikor és hol lesz a parlament. A részlegvezető másfél óras beszámolója unalomba fulladt, fölöslegesen elemelte a vállalat múltját, jelenét és jövőjét. Nem csoda hát, hogy a fiatalok észrevételül szívrogók ki-be az ajtón, nyilván a közeli büfében árult frissítőért. A tanácskozás elnöke nem tudott rendet teremteni, sőt még nagyobb zavart keltett azáltal, hogy az „expozé” utáni kínos csöndben várat-

lanul rámutatott egy álmos fiatalemberre: szóljon hozzá. Nagy nehezen mások is szó-lásra emelkedtek (önként), azonban a háromórás időtöltés eredménye mindössze annyi volt, hogy sikerült küldöttet választani a vállalati parlamentre.

Egy másik helyen olyan érzések kerültek fel, mintha termelési tanácskozás kellős közepébe csöppentem volna. Jötték sorra a hozzászólások, sablonosabbnál sablonosabb válaszok hangzottak el, majd vita kerekedett. Ha a falra szerelt transzparens nem hirdeti nagy fehér betűkkel, hogy köszöntik az ifjúsági parlament résztvevőit, akár KISZ-taggyűlésnek vagy szakszervezeti gyűlésnek is hihihite volna a kiváló ez a tanácskozás, csak éppen ifjúsági parlamentnek nem. Végül is megszűletett a döntés, magasba lendültek a kezek, elfogadták a beszámolót és az intézkedési tervet. A teremből kiféle menet sokan föltek a kérdésre: mire volt jó ez az egész?

Kétségtelen, e fórumoknak szorosan kötniük kell a munkahely életéhez, de a problémák felvetését, a megoldásra váró feladatokat minden esetben ifjúságpolitikai szempontok alapján kell megközelíteni.

Több mint egy hónap van még hátra az ifjúsági parlamentek befejezéséig. Ahol hiba csúszott a szervezésbe, az előkészítésbe, talán még nem késő kiköszörölni a csorbát. Elsősorban a résztvevők felelősségére gondolunk: személyes problémáikat a közös gondokon keresztül nézzék, hogy a tanácskozási valóban a közösség érdekeit szolgálják.

Rózsa Imre

A novemberi Tiszatáj

A legnagyobb élő magyar költő, *Illyés Gyula* három új verse (77. Perceit el fiat, Menetkés) vezeti be a Tiszatáj novemberi számának rangos szépirodalmi anyagát. Olvashatjuk a lapban Páskándi Géza, Takács Imre, Aczél Géza, János István, Kiss Dénes és Horgas Béla verseit. A szabadkai *Gulyás József* két művel szerepel, *Belányi György* szegedi egyetemi hallgató is két verssel mutatkozik be.

Ebben a hónapban lenne ötvenéves *Kamondy László*, a felszabadulás utáni magyar próza egyik kiváló képviselője. A folyóirat ebből az alkalmából közli *Kamondy Kedvvelítő és -borító* című írását, melynek a néhány évvel ezelőtti, szintén a Tiszatájban megjelent *Sugárzás az angyaloknak?* a közvetlen előzménye. *Márkus Béla*, aki a Tanulmány rovatban *Kamondy fájdalomosan* rövid alkotói pályájának utolsó periódusát vizsgálja, „összességnek” nevezi ezeket a műfajilag nehezen meghatározható műveket. „Különösen sokat idős Kamondy az ötvenes évek elejénél. Olyan visszasságokat, tragikomikus mozzanatokot ragad ki, amelyek köré nagyobb kompozíciót nemigen tudott volna elképzelni, sem novellában, sem kisregényben, de amelyek így is megvan a „jellemző és korlátlató szerepük” — írja *Márkus*. A prózát *Kamondy nyomtatásán* először most megjelent írás mellett *Spiró György* elbeszélése képviseli.

Az őszirózsás forradalom a *Károlyi Mihály* emlékeztet. Írásának különös vázát adnak a személyes élmények. „Ezekben a napokban ismertem csak meg *Mihályt*, milyen volt igazában. Mert ilyen percekben mutat-

kozik meg az ember természetét, a rosszban és a jóban egyaránt, ami néha még a legközömbösebb állókat is meg-lepi” — olvashatjuk egy hez-lyen. *Károlyiról* a reálpolitikai kursoról és humanistáról is izgalmas gondolatai vannak a visszaemlékezésnek.

Az Örökség rovatban kapott helyet *Kemény G. Gábor* Széchenyi István szomszédnépi kapcsolatát feltérképező dolgozata, *Széchenyi és a budai Egyetemi Nyomdában* megjelenő első román folyóirat szerkesztőjének kapcsolatáról. *Széchenyi gazdasági reformterveinek nemzetiségi-szomszédnépi fogadtatásáról* — hogy csak néhány példát mondjunk — igen sok új adatot ismerhetünk meg. *Gál István* a két világháború közötti haladó szellemi mozgalmak egyikének, a Sarlónak történetét gazdagítja eddig ismeretlen dokumentumokkal.

A Tanulmány rovatban — a Tiszatájnak a külföldi magyar irodalmak bemutatását célzó programja keretében — két írás jelent meg a kárpát-ukrajnai és a szlovákiai magyar irodaturáival kapcsolatban. *Szokolczay Lajos* az egy évvel ezelőtt elhunyt

Kovács Vilmosról, „a kárpát-ukrajnai magyar irodalom egyik legegzenebb tehetségéről” rajzol pályaképet. *Koncsol László* a cseh-szlovákiai magyar líra új törekvéseiről írt tanulmányt. — A folyóirat új számában három verseskötetről jelent meg bíráló. *Sziklay László* Csuka Zoltán, *Görömbi András* pedig Csontos Vilmos válogatott verseit értékeli, *Tandori Dezső* Jékely Zoltán új kötetéről ír.

A huszonötödik őszi tárlat kapcsán a vásárhelyi műhely helyét, jelentőségét *Tasnádi Attila* határozza meg. A vásárhelyi képzőművészet esztétikai és tartalmi értékeit, „hozádekait” a szerző a kötetkezőkben látja: stabilitás, értékmentés, életközelség, eredményesség. *Tasnádi* a támadásokat a vitákat, az „esetenkénti hullámvölgyeket” sem hallgatja el. A folyóirat lassan egy év óta tartó sorozatának új darabja: Múterem-látogatás *Csikós András*nál. A fiatal vásárhelyi festőművésszel *Olasz Sándor* beszélgetett. A Tiszatáj novemberi számát *Csikós András* művei illusztrálják.

A Szabadkai Népszínház vendégjátéka

A két intézmény kapcsolatainak jezyében november 3-án, este 7 órakor a szegedi Ki-színházban vendégszerepelt a Szabadkai Népszínház magyar társulata. A 85 éves kiváló horvát író, *Mirislav Krleža*t köszöntő előadásukat az *Út a paradicsomba* című drámát mutatják be a sze-

gedi közönségnek. Az elő-adást ifj. Szabó István állította színadpra, a díszleteket *Petrik Pál* tervezte. A főszerepekben *Barácius Zoltán*, *Korica Miklós*, *Jónás Gabrisllát*, *Bata Ferencet*, *Salamon Sándort*, *Kerekes Valériát* láthatják az érdeklődők.

Sebzett madarak

Színes szinkronizált szovjet film. Írta és rendezte: *Nyikolaj Gubenko*. Fényképezte: *Alekszandr Knyazsznikij*. Főszereplők: *Aljosa Csersztyov*, *Juozas Budrajtis*, *Alekszandr Kaljagin*, *Georgij Burkov*. November első hete évek óta a szovjet film ünnepe. A hatalmas ország sok színű filmterméséből az ideai fesztiválon három különböző tematikájú, megoldási film kerül a mozivászonra. A *Szót kérlek* című alkotás egy feleség közéleti funkciót betöltő asszony életéről szóló lélekelemzés, a *Mimino* (sólóym — grúz) egy fordulat filmvígjáték, míg a *Sebzett madarak* a második világháború utóéletét kísérelni nyomon az emberi személyiségekben.

Tavaly Leningrádban a blokádnál hatalmas emlékművével virágot elhelyező esküvői pártól megkérdeztem, honnan ez az elterjedt szokás, életüknek ezt a szép pillanát miért kapcsolják össze az emlékezéssel? A lehető

legtermészetesebben válaszolták, hogy náluk nincs olyan család, mely ne vesztette volna el hozzátartozóját a háborúban. Rájuk emlékezni fiú kötelességük. Ezt érzi és vallja a *Sebzett madarak* író-rendezője, *Nyikolaj Gubenko* is, aki önéletrajzi elemekkel hitelesíti történetét.

A második világháború után az árván maradt „farkaskölykök” falkába verődve éltek a csavargók életét. Közéjük tartozik a kis *Aljosa*, akinek apja odamaradt a háborúban, anyja fölakasztotta magát, testvérei szétszóródtak. A gyerek egy állami otthomba kerül, s éli a kis közösség különös, apró konfliktusokkal teli „sebzett madarainak” életét. Harminc évvel később az íróvá lett *Aljosa Bartnyev* visszaidézi a korabeli eseményeket, felkutatja két bátyját, az építész *Deniszt*, a befutott, felelőletes és hangoskodó, a lát-szatra sokat adó embert és a lezüllyött, börtönbüntetését